

КОНЦЕПТ "FREEDOM" У ПОЛІТИЧНОМУ Й ХУДОЖНЬОМУ ДИСКУРСІ США: КУЛЬТУРНІ ТА МОВНІ ОСОБЛИВОСТІ

THE CONCEPT OF "FREEDOM" IN THE POLITICAL AND ARTISTIC DISCOURSE OF THE USA: CULTURAL AND LINGUISTIC FEATURES

Рибакова К.А.,

orcid.org/0009-0003-8136-8236

кандидат філологічних наук,

доцент кафедри германських і романських мов

Київського національного лінгвістичного університету

Бахов І.С.,

orcid.org/0000-0002-8379-199X

доктор педагогічних наук, професор,

завідувач кафедри іноземної філології та перекладу

Приватне акціонерне товариство «Вищий навчальний заклад

«Міжрегіональна Академія управління персоналом»

Поченюк Я.В.,

orcid.org/0000-0002-6001-7483

старший викладач кафедри романо-германської філології

Приватного вищого навчального закладу

«Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука»

У статті здійснено комплексний аналіз концепту freedom у політичному та художньому дискурсі США з урахуванням його культурних, мовних і когнітивних особливостей. Концепт freedom розглядається як один із базових аксіологічних концептів американської лінгвокультури, що формувався під впливом історичних, соціально-політичних та ідеологічних чинників, починаючи з періоду Війни за незалежність і до сучасних глобалізаційних процесів. У межах дослідження простежено еволюцію семантики поняття freedom, його концептуальну структуру та символічне наповнення в різних типах дискурсу. Особливу увагу приділено політичному дискурсу США, у якому freedom функціонує як ключовий риторичний інструмент легітимації влади, мобілізації громадян і формування національної ідентичності. Проаналізовано мовні засоби вербалізації концепту в президентських промовах, програмних документах і публічних виступах політичних лідерів, де freedom репрезентується у зв'язку з такими поняттями, як democracy, rights, security, responsibility. Показано, що в політичному дискурсі концепт часто набуває ідеологічно маркованого характеру та використовується у стратегічних комунікативних цілях. У художньому дискурсі США концепт freedom аналізується крізь призму індивідуального досвіду, екзистенційного вибору та соціальних обмежень. Виявлено, що в художніх текстах він набуває багатомірного, інколи амбівалентного змісту, пов'язаного з темами особистої автономії, расової й гендерної рівності, свободи слова та внутрішньої свободи особистості. Порівняльний аналіз політичного й художнього дискурсів дозволяє виявити спільні та відмінні концептуальні ознаки freedom, а також специфіку його мовної репрезентації. Результати дослідження засвідчують, що концепт freedom у дискурсивному просторі США є динамічним утворенням, здатним адаптуватися до змін соціального контексту, зберігаючи водночас статус одного з фундаментальних елементів американської культурної картини світу. Отримані висновки можуть бути використані в подальших лінгвокультурологічних, когнітивно-дискурсивних та перекладознавчих дослідженнях, а також у викладанні курсів з міжкультурної комунікації та аналізу дискурсу.

Ключові слова: концепт freedom, політичний дискурс США, художній дискурс, лінгвокультура, мовна репрезентація, національна ідентичність, аксіологія, когнітивна лінгвістика.

The article provides a comprehensive analysis of the concept of freedom in the political and artistic discourse of the USA, taking into account its cultural, linguistic and cognitive features. The concept of freedom is considered as one of the basic axiological concepts of American linguistic culture, which was formed under the influence of historical, socio-political and ideological factors, starting from the period of the War for Independence and up to modern globalization processes. The study traces the evolution of the semantics of the concept of freedom, its conceptual structure and symbolic content in various types of discourse. Particular attention is paid to the political discourse of the USA, in which freedom functions as a key rhetorical tool for legitimizing power, mobilizing citizens and forming national identity. The linguistic means of verbalizing the concept in presidential speeches, program documents and public speeches of political leaders are analyzed, where freedom is represented in connection with such concepts as democracy, rights, security, responsibility. It is shown that in political discourse the concept often acquires an ideologically marked character and is used for strategic communicative purposes. In the artistic discourse of the USA the concept of freedom is analyzed through the prism of individual experience, existential choice and social restrictions. It is revealed that in artistic texts it acquires a multidimensional, sometimes ambivalent content, associated with the themes of personal autonomy, racial and gender equality, freedom of speech and inner freedom of the individual. A comparative analysis of political and artistic discourses allows us to identify common and distinctive conceptual features of freedom, as well as the specifics of its linguistic representation. The results of the study

show that the concept of freedom in the discursive space of the USA is a dynamic entity, capable of adapting to changes in the social context, while maintaining the status of one of the fundamental elements of the American cultural picture of the world. The conclusions obtained can be used in further linguo-cultural, cognitive-discursive and translation studies, as well as in teaching courses on intercultural communication and discourse analysis.

Key words: concept of freedom, political discourse of the USA, artistic discourse, linguo-culture, linguistic representation, national identity, axiology, cognitive linguistics.

Постановка проблеми. У сучасних гуманітарних студіях зростає інтерес до аналізу базових культурних концептів, які формують національну картину світу та визначають специфіку мовної й дискурсивної практики суспільства. Одним із таких ключових концептів у лінгвокультурному просторі США є концепт *freedom*, що виступає фундаментальною цінністю американської культури, політичної ідеології та художнього мислення. Його семантична багатомірність і дискурсивна варіативність зумовлюють необхідність поглибленого наукового осмислення з позицій сучасної когнітивної та дискурсивної лінгвістики.

Попри значну кількість праць, присвячених поняттю свободи у філософському, політичному та соціологічному вимірах, мовознавчий аналіз концепту *freedom* у зіставленні політичного й художнього дискурсів США залишається фрагментарним. Наявні дослідження здебільшого зосереджуються або на риториці політичних текстів, або на інтерпретації художніх образів свободи, не приділяючи належної уваги комплексному аналізу мовних засобів його репрезентації в різних типах дискурсу та їхньому культурно-ціннісному підґрунті.

Актуальність проблеми зумовлена також сучасними глобальними викликами, у межах яких поняття свободи зазнає переосмислення та ідеологічних трансформацій у публічному просторі. У політичному дискурсі США концепт *freedom* активно використовується як інструмент формування громадської думки й легітимації політичних рішень, тоді як у художньому дискурсі він слугує засобом осмислення індивідуального досвіду, соціальної нерівності та внутрішніх конфліктів особистості. Відсутність системного зіставного аналізу цих дискурсивних площин ускладнює цілісне розуміння функціонування концепту *freedom* як культурно значущого мовного феномена.

Таким чином, наукова проблема полягає у виявленні та описі культурних і мовних особливостей вербалізації концепту *freedom* у політичному та художньому дискурсі США, а також у визначенні спільних і відмінних механізмів його концептуалізації залежно від типу дискурсу. Розв'язання цієї проблеми є важливим для поглиблення теоретичних засад

лінгвокультурології та дискурсивного аналізу й сприятиме кращому розумінню специфіки американської мовної картини світу.

Аналіз останніх досліджень. Поняття свободи як культурно та ідеологічно маркованого феномена неодноразово ставало об'єктом міждисциплінарних досліджень у філософії, політичній теорії, культурології та мовознавстві. У сучасній лінгвістиці особливого поширення набули праці, присвячені аналізу концептів як одиниць колективної свідомості та елементів національної мовної картини світу, що створює теоретичне підґрунтя для вивчення концепту *freedom* у різних типах дискурсу.

Значний внесок у розробку теорії концептів і їх мовної репрезентації зроблено в працях G. Lakoff та M. Johnson, які у межах когнітивної лінгвістики показали, що абстрактні поняття, зокрема свобода, структуруються через концептуальні метафори та тілесно зумовлений досвід. У контексті американської культури Lakoff неодноразово наголошував, що *freedom* є ключовим елементом політичного мислення США і функціонує в межах ідеологічних фреймів, пов'язаних із індивідуалізмом, моральною відповідальністю та правами особистості.

Політичний дискурс США ґрунтовно проаналізовано у працях N. Fairclough, T. A. van Dijk та P. Chilton, які розглядають свободу як дискурсивний ресурс влади й ідеології. Зокрема, P. Chilton у дослідженнях політичної мови наголошує, що такі цінності, як *freedom* і *democracy*, виконують функцію легітимації політичних рішень та формування колективної ідентичності. R. Wodak у межах критичного дискурс-аналізу також підкреслює, що апеляція до свободи в політичних текстах часто супроводжується стратегіями позитивної самопрезентації та ідеологічної поляризації.

Важливе місце в аналізі політичної риторики США посідають дослідження J. Charteris-Black, присвячені метафоризації абстрактних цінностей у публічних промовах. Учений демонструє, що *freedom* у президентському дискурсі США регулярно концептуалізується через метафори руху, простору та боротьби, що сприяє емоційному впливу на аудиторію та закріпленню цінності свободи як безумовного суспільного ідеалу.

У художньому дискурсі концепт *freedom* розглядається передусім у працях американських та європейських літературознавців і культурологів. Так, R. Bellah у дослідженні *Habits of the Heart* аналізує свободу як складову американського індивідуалізму, що знаходить відображення в художніх нарративах про самореалізацію, моральний вибір та соціальну відповідальність. У літературознавчих студіях свобода часто інтерпретується у зв'язку з проблемами расової нерівності, громадянських прав і гендерної ідентичності, що простежується в аналізах творчості афроамериканських та сучасних американських письменників.

Окремі аспекти концепту *freedom* досліджуються також у межах лінгвокультурологічного підходу, де увага зосереджується на його ціннісному статусі та символічному значенні для американської культури. Такі дослідження засвідчують, що свобода в США функціонує не лише як політичне гасло, а як глибинний культурний код, який пронизує різні жанри дискурсу – від офіційно-інституційних до художніх і нарративних.

Водночас аналіз наукових джерел показує, що попри значну кількість праць, політичний і художній дискурси здебільшого розглядаються ізольовано. Недостатньо досліджено зіставні механізми мовної репрезентації концепту *freedom* у цих дискурсивних площинах, а також культурні чинники, що зумовлюють відмінності його концептуалізації. Саме ця наукова лакуна визначає актуальність подальших досліджень і зумовлює необхідність комплексного дискурсивного аналізу концепту *freedom* у політичному та художньому дискурсі США.

Мета статті полягає у комплексному дослідженні концепту *freedom* у політичному та художньому дискурсі США шляхом виявлення його культурних і мовних особливостей, визначення специфіки вербалізації та концептуалізації залежно від типу дискурсу, а також з'ясування ролі цього концепту у формуванні американської національної ідентичності та ціннісної картини світу.

Виклад основного матеріалу. У межах сучасної лінгвістики концепт розглядається як ментальне утворення, що поєднує мовні, культурні та когнітивні компоненти й відображає колективний досвід певної спільноти. Концепт *freedom* належить до ядра американської лінгвокультури та посідає особливе місце в системі національних цінностей США. Його значущість зумовлена історичними передумовами становлення амери-

канської державності, ідеологією індивідуалізму та демократичними принципами, що закріпилися в суспільній свідомості та мовній практиці.

Формування концепту *freedom* у США тісно пов'язане з історичним дискурсом Війни за незалежність, Декларації незалежності та Конституції США, у яких свобода постає як природне й невід'ємне право людини. Цей історичний фундамент зумовив подальшу семантичну стабільність концепту, водночас забезпечивши його відкритість до переосмислення в нових соціально-політичних умовах. У мовному плані *freedom* функціонує як багатозначна лексема, що актуалізує не лише юридичне чи політичне значення, а й морально-етичні, екзистенційні та культурні смисли [1].

У політичному дискурсі США концепт *freedom* виступає одним із центральних елементів ідеологічної риторики. Його вербалізація відбувається переважно в межах інституційного дискурсу, зокрема в президентських промовах, зверненнях до нації, програмних документах і політичних дебатах. У таких текстах *freedom* зазвичай репрезентується як колективна цінність, що об'єднує громадян та легітиміє політичну владу. Типовим є поєднання цього концепту з лексемами *democracy*, *rights*, *justice*, *security*, що формує стійкі семантичні ланцюги й підсилює його аксіологічний потенціал.

Характерною рисою політичного дискурсу є стратегічне використання концепту *freedom* для створення позитивного образу держави та її політики. У цьому контексті свобода часто протиставляється загрозам – як зовнішнім, так і внутрішнім, – що дозволяє конструювати опозицію «ми – вони», «свобода – тиранія». Таке протиставлення має чітко виражений маніпулятивний потенціал і сприяє формуванню певної ідеологічної картини світу. Водночас *freedom* у політичному дискурсі нерідко набуває узагальненого, декларативного характеру, що зменшує конкретність його змісту, але підсилює символічну вагу [2].

Когнітивний аналіз політичних текстів засвідчує активне використання метафоричних моделей у концептуалізації свободи. Найпоширенішими є метафори простору (*freedom as space*), руху (*freedom as movement*), шляху (*freedom as journey*) та боротьби (*freedom as struggle*). Ці метафори не лише структурують абстрактне поняття, а й емоційно впливають на адресата, сприяючи закріпленню свободи як беззаперечної цінності, за яку необхідно боротися й яку потрібно захищати.

На відміну від політичного, художній дискурс США репрезентує концепт *freedom* у значно

ширшому й більш індивідуалізованому спектрі значень. У художніх текстах свобода часто осмислюється через особистий досвід героя, його внутрішні конфлікти, моральний вибір і протистояння соціальним обмеженням. Тут freedom постає не лише як соціально гарантоване право, а як внутрішній стан, що може вступати в суперечність із зовнішніми обставинами [6].

У літературі США концепт freedom тісно пов'язаний із темами індивідуалізму, самореалізації та пошуку власної ідентичності. Особливо яскраво це простежується в наративах, присвячених расовій дискримінації, гендерній нерівності та боротьбі за громадянські права. У таких контекстах свобода часто набуває амбівалентного характеру: з одного боку, вона проголошується як фундаментальна цінність американського суспільства, з іншого – показується як недосяжний або обмежений ідеал для певних соціальних груп.

Мовна репрезентація концепту freedom у художньому дискурсі відзначається образністю, символізмом і контекстуальною залежністю. На відміну від політичних текстів, де переважає абстрактна лексика та узагальнені формулювання, художні твори активно використовують метафори, символи, наративні структури та емоційно забарвлені мовні засоби. Свобода може символізуватися простором дороги, відкритого горизонту, подорожі, втечі або внутрішнього мовчання, що дозволяє автору передати складність і багатомірність цього поняття.

Порівняльний аналіз політичного та художнього дискурсів демонструє як спільні, так і відмінні риси концептуалізації freedom. Спільним є його аксіологічний статус і закріплення в національній свідомості як базової цінності. Водночас у політичному дискурсі домінує колективний, ідеологізований вимір свободи, тоді як у художньому – індивідуальний, екзистенційний та часто критичний. Якщо політичні тексти прагнуть уніфікувати значення концепту, то художні, навпаки, підкреслюють його внутрішню суперечливість і залежність від соціального контексту [4].

Таким чином, концепт freedom у дискурсивному просторі США функціонує як динамічне, багаторівневе утворення, що відображає взаємодію мови, культури та ідеології. Його аналіз

у політичному й художньому дискурсі дозволяє глибше зрозуміти специфіку американської мовної картини світу, механізми формування національної ідентичності та роль мови у трансляції ключових культурних цінностей.

Висновки. Проведене дослідження засвідчує, що концепт freedom є одним із базових і найбільш семантично насичених концептів американської лінгвокультури, який відіграє ключову роль у формуванні ціннісної та ідеологічної картини світу США. Його зміст і способи мовної репрезентації зумовлені історичними передумовами становлення американської державності, традиціями демократичного мислення та ідеологією індивідуалізму.

Аналіз політичного дискурсу США показав, що freedom функціонує передусім як інституційно закріплена цінність і потужний риторичний ресурс. У політичних текстах цей концепт зазнає ідеологізації, набуваючи узагальненого, декларативного характеру, та використовується для легітимації влади, мобілізації громадян і формування національної ідентичності. Його вербалізація супроводжується стійкими метафоричними моделями та семантичними зв'язками з поняттями демократії, прав людини й безпеки.

У художньому дискурсі США концепт freedom репрезентується значно більш багатомірно та індивідуалізовано. Тут свобода осмислюється як внутрішній стан особистості, екзистенційний вибір і водночас як проблемна цінність, що може бути обмеженою соціальними, расовими, гендерними чи моральними чинниками. Мовні засоби художнього дискурсу дозволяють передати амбівалентність і суперечливість цього концепту, що контрастує з його уніфікованим образом у політичній риторичі.

Зіставний аналіз політичного та художнього дискурсів дає змогу дійти висновку, що концепт freedom у США є динамічним когнітивно-дискурсивним утворенням, здатним адаптуватися до змін соціального контексту, зберігаючи при цьому статус фундаментальної культурної цінності. Перспективи подальших досліджень убачаються у поглибленому корпусному аналізі вербалізації концепту freedom, а також у вивченні його перекладацьких трансформацій та міжкультурних інтерпретацій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Bellah R. N., Madsen R., Sullivan W. M., Swidler A., Tipton S. M. *Habits of the Heart: Individualism and Commitment in American Life*. Berkeley : University of California Press, 2007. 520 p.
2. Charteris-Black J. *Politicians and Rhetoric: The Persuasive Power of Metaphor*. Basingstoke : Palgrave Macmillan, 2011. 304 p.

3. Chilton P. Analysing Political Discourse: Theory and Practice. London : Routledge, 2004. 226 p.
4. Fairclough N. Language and Power. 2nd ed. London : Longman, 2001. 352 p.
5. Lakoff G., Johnson M. Metaphors We Live By. Chicago : University of Chicago Press, 2003. 256 p.
6. van Dijk T. A. Discourse and Power. Basingstoke : Palgrave Macmillan, 2008. 308 p.
7. Wodak R. The Politics of Fear: What Right-Wing Populist Discourses Mean. London : SAGE Publications, 2015. 256 p.

Стаття поширюється на умовах
ліцензії відкритого доступу CC BY 4.0

Дата першого надходження статті до видання: 12.02.2026
Дата прийняття статті до друку після рецензування: 23.03.2026
Дата публікації (оприлюднення) статті: 07.05.2026